

PARAGRAFİN ÖZÜ

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE	: PARAGRAFI TANIMALIM.....	2
2. ÜNİTE	: ANLATIM BİÇİMLERİ	6
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	9
	ÜNİTE SORULARI	10
3. ÜNİTE	: PARAGRAFTA DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI.....	12
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	16
	ÜNİTE SORULARI	18
4. ÜNİTE	: İYİ BİR METNİN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ	20
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	21
5. ÜNİTE	: PARAGRAFİN ANA DÜŞÜNCESİ (ANA FİKİR)	22
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	23
	ÜNİTE SORULARI	26
6. ÜNİTE	: PARAGRAFİN KONUSU, BAŞLIĞI, ŞİİRDE TEMA	28
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	29
	ÜNİTE SORULARI	32
7. ÜNİTE	: PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCE.....	34
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	35
	ÜNİTE SORULARI	38
8. ÜNİTE	: PARAGRAFİN YAPI YÖNÜ	40
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	43
	ÜNİTE SORULARI	46
9. ÜNİTE	: PARAGRAF TAMAMLAMA	48
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	49
	ÜNİTE SORULARI	52
10. ÜNİTE	: PARAGRAFA CÜMLE EKLEME	54
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	55
	ÜNİTE SORULARI	57
11. ÜNİTE	: PARAGRAFI İKİYE BÖLME.....	58
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	59
	ÜNİTE SORULARI	62
12. ÜNİTE	: DÜŞÜNCENİN AKIŞINI BOZAN CÜMLE.....	64
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	65
	ÜNİTE SORULARI	68
13. ÜNİTE	: DİYALOG SORULARI.....	70
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	71
	ÜNİTE SORULARI	72
14. ÜNİTE	: ÇOKLU SORULAR.....	74
	ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR	75
	ÜNİTE SORULARI	79

PARAGRAFI TANIYALIM

PARAGRAF VE ÖZELLİKLERİ

- ✓ Paragraf, herhangi bir yazının bir satır başından öteki satır başına kadar olan bölümüne verilen addır.
- ✓ Kelimeler cümleleri, cümleler paragrafları, paragraflar da yazıları oluşturur.
- ✓ Bu bakımdan paragraf, bir yazının küçültülmüş bir örneğidir; yapı bakımından bir yazıya benzer.

Paragrafın temel özellikleri:

- ◆ Her paragraf belli bir düşünce etrafında gelişir.
- ◆ Paragrafın bir konusu vardır ve konu belli bir bakış açısıyla ele alınır.
- ◆ Yazar, paragrafta bir iletiyi vermeyi amaçlar yani bir ana düşünceyi vurgular.
- ◆ Paragrafta ana düşünce, yardımcı düşüncelerle desteklenir.
- ◆ Paragrafta yazar düşüncelerini anlatım teknikleri ve düşünceyi geliştirme yollarından yararlanarak açıklar.
- ◆ Paragraf, yapısal bir bütündür ve paragrafta bütün cümleler belli bir plan dâhilinde sıralanır.

TANIYALIM

Paragraf soruları “öncül (metin), soru kökü ve seçenekler” olmak üzere üç bölümden oluşur.

Özgün resimler, yeniden canlandırmanın hiçbir zaman olamayacağı ölçüde sessiz ve dingingindir. Bu bakımdan yeniden canlandırma karşılaştırılmaz. Çünkü özgün resimde sessizlik ve dinginlik asıl malzemenin, boyanın içine sinmiştir; insan boyada ressamın resmi yaptığı andaki hareketlerinin izlerini görebilir. Bunun, resmin boyanmasıyla insanın ona bakması arasındaki zaman aralığını kapatmak gibi bir etkisi vardır. Bu özel anlamda tüm resimler çağdaştır. Resimlerin çağlarının tanıkları olma özelliği buradan gelir. İçinde yaşadıkları tarihsel an orada, gözümüzün önündedir.

Bu parçadan hareketle özgün resimlerle ilgili aşağıdakilerin hangisine ulaşamaz?

- A) Kendine has bir yapım sırrına sahiptir.
- B) Sanatçının tecrübelerinin ürünüdür.
- C) Zamanın sınırlarını aşan bir gücü vardır.
- D) Oluşturulduğu dönemin izlerini taşır.
- E) Yaratıcısının tekniğini görünür

1 Sorunun öncül kısmı (metin)

2 Soru kökü

3 Sorunun seçenekleri

TYT 2020

NAVİGASYON

Paragraf Soruları Çözülürken Nelere Dikkat Edilmeli?

- ✓ Soruları, anahtar kelimelerin altını çizmek için kalem kullanarak çözünüz.
- ✓ "Soru kökü, öncül, seçenekler" sırasını takip ederek sorulara odaklanınız.
- ✓ Soru köklerindeki “**değildir, yoktur, çıkarılamaz, getirilemez**” gibi olumsuz ifadelerle dikkat ediniz.
- ✓ Olumsuz ifadelerin altı çizili olarak verildiğini unutmayınız.
- ✓ Soru kökünde sizden ne istendiğini çok iyi belirleyiniz.
- ✓ Metinde aradığınız noktaları bulduğunuzda hemen altını çiziniz.
- ✓ Soruları kendinize göre değil, soruda sizden istenilen şekilde yorumlayınız.
- ✓ Metnin tamamını çok dikkatlice okuyunuz.
- ✓ Atladığınız veya okumadığınız bir kelimenin bile bütün anlamı değiştirebileceğini unutmayınız.
- ✓ Metnin anahtar kelimelerini ve kavramlarını belirleyiniz.
- ✓ “**Kısacası, o hâlde, oysa, esasen, aslında, halbuki, şu farkla ki, bu durumda, öyleyse**” gibi sözcüklerden sonra asıl anlatılmak istenenin gelebileceğini biliniz.
- ✓ Deyimlere, atasözlerine, mecazlı, benzetmeli, somutlayıcı veya soyutlayıcı ifadelerle dikkat ediniz.

- ✓ Metni bitirdikten sonra saptamalarınızla seçenekleri karşılaştırınız.
- ✓ Soruların uzunluğu sizi yıldırmamalıdır, uzun sorular anlamayı kolaylaştırır.
- ✓ “**Ben bu soruları yapamam, paragraf soruları zordur.**” gibi ön yargıların esiri olmayınız.
- ✓ Paragraf sorularının dil bilgisi sorularından daha kolay olduğunu unutmayın çünkü paragraf sorularının cevapları metnin içindedir.
- ✓ Tüm şıkları mutlaka okuyun çünkü bazen ilk şık çeldirici olabilir.
- ✓ Sorunun uzunluğu ile zorluğu çoğu zaman ters orantılıdır. Bir soru sayfanın tamamını kaplıyorsa o soru muhtemelen diğerlerine göre çok daha kolaydır.
- ✓ Uzun sorularda genellikle olay anlatılır ve olayları akılda tutmak daha kolay olduğu için soruyu daha kolay çözersiniz.
- ✓ Paragraf sorularını herkes çözebilir ama önemli olan sizden istenen sürede çözmenizdir. Bu yüzden pratik kazanıp hızlıca çözmek çok önemlidir. Pratik kazanmak için ise düzenli bir şekilde soru çözmeniz gerekir.

PARAGRAF SÖZLÜĞÜ

- ✓ Paragraf sorularını çözerken soru kökündeki bazı ifadeler, sizi şaşırtmak veya soruyu zorlaştırmak için daha önce duymadığınız çeldirici kelimelerden oluşabilir.
- ✓ Örneğin “yakınmak, yadsımak, özgünlük, öykünmek” gibi kelimelerin anlamını bilmiyor olabilirsiniz.
- ✓ Bunun için çözdüğünüz soruların kökündeki bu kelimelerin anlamlarını doğru bir şekilde öğrenmelisiniz.
- ✓ Bunların yanı sıra, sürekli kullanılan “nesnel, kişisel, evrensel, koşul, nicelik” gibi kelimeleri de kesinlikle bilmeniz gerekir.
- ✓ Aşağıda paragraf sorularında çok sık karşımıza çıkacak bilinmesi gereken kelimelerin listesi verilmiştir. Bunları bir an önce öğrenmenizde büyük yarar vardır.

Sözcükte Anlam

Cümlede Anlam

Anlatım Biçimleri /
Düşünceyi Geliştirme
YollarıParagrafın Anlam ve
Yapı Yönü

Biliyor muydunuz?

Açıklık: Yazının herkes tarafından, aynı şekilde anlaşılır olması durumudur.

Ağdalı: Anlaşılması güç, karmaşık.

Akıcılık: Anlatımın pürüzsüz olması, hiçbir engele uğramadan akıp gitmesidir.

Aktüel (Güncel): Yakın zamanda gerçekleşmiş olan.

Alafranga: Batılıca, alaturka karşıtı.

Alaturka: Eski Türk gelenek, görenek, töre ve hayatına uygun, Doğuluca.

Anaç: Verimli.

Analiz (çözümleme): Bir metni belirli yöntemlere bağlı kalarak gözden geçirme, tahlil.

Arı dil: Sade, öz Türkçe.

Bağlam: Kelime ve cümle gibi ifade unsurlarının, kullanıldıkları yere ve zamana göre kendinden önce ve sonra gelen unsurlar nedeniyle kazandığı farklı anlam ve değerler bütünü.

Banal: Bayağı, sıradan.

Basmakalıp: Özgünlüğü olmayan, değişiklik göstermeyen, bilineni tekrarlayan, klişe.

Betimleme (Tasvir): Göz önünde canlandırma.

Bezgin: Yaşama veya iş görme isteğini yitirmiş.

Biçem: Üslup.

Biçim (Şekil): Şiirlerin kuruluş ve uyak düzenlerine göre olan dış görünüşü.

Bilinç (Şuur): İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği.

Boyut: Genişlik, kapsam, durum, nitelik.

Bulgu: Araştırma verilerinin çözümlenmesinden çıkarılan bilimsel sonuç.

Burjuva: İmtiyazlı, seçkin, soylu

Çağdaş: Devirdaş, çağın koşullarına uygun yaşayan.

Çağırışım: Bir düşünce, görüntü vb.nin bir başkasını hatırlatması.

Çeşni: Çeşit, tat, hoş giden özellikler.

Dağarcık (Bellek): Yaşananları bilinçli olarak zihinde saklama gücü, bilgi.

Dejenere: Yozlaşmış, aslını koruyamamış.

Devinim: Hareket.

Devşirmek: Bir araya getirmek, derlemek, toplamak.

Deyiş: Söyleme biçimi, anlatım biçimi, üslup.

Didaktik: Öğretici.

Dikte etmek: Bir düşünceyi zorla kabul ettirmek.

Dildaşlık: Aynı dili kullanma.

Dinamik: Devimsel, hareketli, her an değişebilen.

Dinginlik: Dingin olma durumu, durgunluk, sükûnet.

Doğallık: Olduğu gibi yansıtma durumu; süse, sanata girmeden anlatma.

Doğaüstü (Tabiatüstü): Doğa yasalarına uymayan, doğa yasalarıyla açıklanamayan.

Duruluk: Gereksiz sözcüklere yer vermeme, en kısa yoldan aktarma.

Duyarlık (Hassasiyet): Duyum ve duyguları algılayabilme yeteneği, hassaslık.

Duygudaş: Aynı duyguyu paylaşma.

Duygusalılık: Duygularla ilgili, duygulara dayanan, hissi, duyguların ağır bastığı, duygunun aşırı etkilediği eser veya insan için kullanılan bir kavramdır.

Duyu: İnsanların ve hayvanların, dış dünyanın uyarılarını görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarıyla algılama yeteneği, duyum.

Duyumsamak: Hissetmek.

Duyuş: Seziş, sezme işi.

Düş: Gerçekleşmesi istenen şey, umut, gerçek olmayan şey, imge, hayal.

Düşsel: Düş ile ilgili, hayali.

Düşün: Duyularla değil, zihinsel olarak tasarlanan, biçim verilen, canlandırılan nesne veya olay.

Düşündürücülük: Akla getirmek, hatırlatmak.

Düşünsel: Düşünce ile ilgili, düşünce sonucu ortaya çıkan, düşünceye dayanan.

Empoze: Zorla kabul ettirme.

Etik: Ahlakî, ahlakla ilgili.

Fenomen: Olay, olgu.

Estetik: Sanatta ortaya konulan güzellik.

Etkililik: Bir yazının veya sözün okuyanda iz bırakma hâlidir.

Evrensel: Bütün insanlığı ilgilendiren, üniversal.

Evrilmek: Bir biçimden başka bir biçime doğal olarak dönmek.

Fantastik: Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayali.

Gerçeküstü: Gerçeği aşan, gerçeğin üstündeki gerçek, sürrealite.

Göreceli: Kesin olmayan, kişiden kişiye değişebilen.

Güzelduyusal (estetik): Sanatta ortaya konulan güzellik.

İçgüdü: Doğuştan gelen.

İçtenlik: Yapmacıksız, içten geldiği gibi anlatma.

İkirciklenmek: İşkillenmek, kuşkulanmak, kararsız olmak.

İlinti: İlgî, ilişki

İmbik: Damıtmaya yarayan, damıtma işinde kullanılan araç, damıtıcı.

İmge: Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, düş, hayal, imaj.

İnziva: Toplum hayatından kaçıp tek başına yaşama

İrdelemek: Detaylı olarak incelemek.

İroni: İnce alay, söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme, gülmece.

İşlev: Görev, fonksiyon.

İzlek: Bir edebî eserde işlenen konunun anlamca ortaya koyduğu ana yönelim.

İzleksel: İzleğe dayalı.

İzlenim: Bir durum veya olayın duyular yolu ile insan üzerinde bıraktığı etki, intiba, imaj.

Kanı: İnanç, düşünce, kanaat.

Kanıksamak: Alışmak, doğal görmek.

Kapalılık: Anlatımda mesajın açık ve kesin şekilde verilmemesi, metne gizlenmesidir.

Katman: Bir toplum içinde makam, şöhret, meslek vb. bakımdan ayrılan topluluklardan her biri, tabaka.

Kesit: Ayırıcı özellikleriyle belirlenen süreç, bölüm.

Kişisel (Şahsi): Kişi ile ilgili, kişiye ilişkin, öznel değerlendirmeler içeren.

Kitle: İnsan topluluğu.

Klasik: Üzerinde çok zaman geçtiği hâlde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen eser, alışılmış.

Kriter: Ölçüt.

Kuram (Nazariye, teori): Belirli bir konudaki düşüncelerin, görüşlerin bütünü sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü.

Kurgu: Uygulamaya geçmeyen yalnız bilmek ve açıklamak amacını güden düşünce.

Karakter: Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik

Küresel: Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global.

Lirik: Çok etkili, coşkun, genellikle kişisel duyguları dile getiren.

Metafor (mecaz): Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz, bir kelimeyi veya kavramı kabul edilenin dışında başka anlamlara gelecek biçimde kullanma, mecaz.

Mistik: Açıklanamayan, akıl dışı.

Olağanüstülük: Alışılmıştan, benzerlerinden farklı olan düşünceler için kullanılan bir kavramdır.

Olgu: Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç, edebî eserlerde olayı geliştiren davranış, iş.

Oylumlu: Hacimli.

Ödün: Taviz.

Öğreti: Belli bir görüşe dayalı çalışma anlayışının bütünü.

Öğreticilik: Öğretme, yetiştirme ve açıklama özelliği bulunan yazılar için kullanılan bir kavramdır.

Ölçüt (Kriter): Bir yargıya varmak veya değer vermek için başvurulan ilke.

Özeleştiri (Otokritik): Bir kişinin kendi davranışları üzerine yönelttiği eleştirisi.

Özge: Nitelik yönünden alışılmışın dışında bir üstünlüğü olan, başka

Özgü: Birine veya bir şeye ait olan.

Özgünlük (Orijinallik): Başkasına benzememe, ayırt edilebilme.

Özlülük: Az sözle, çok şey anlatma.

Özümlemek (özümsemek): Herhangi bir şeyi öz malı durumuna getirmek, benliğine yerleştirmek.

Özveri (Fedakârlık): Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme.

Polemik: Ağız kavgası, sert tartışma.

Promosyon: Özendirme.

Realite: Gerçek.

Sağduyu (Akliselim): Doğru, akla uygun yargılar verme yeteneği.

Salt: İçine, kendisine yabancı hiçbir şey karışmamış, arı, yalnızca, duru.

Saptamak (Tespit etmek): Bir şeyi belirgin kılmak.

Sav (Tez): İddia, savunulan düşünce.

Sayıp dökme: İşin türlü hâllerini, bir şeyin bütün parçalarını zihne çarparak şekilde art arda sıralayıp söyleme işidir.

Sezgi: Sezme yeteneği, açık bir kanıt olmaksızın, olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek.

Sezinlemek: Sezer gibi olmak, sezmek.

Simge: Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, remiz, rumuz, timsal, sembol.

Söz dağarcığı: Bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü, söz varlığı, kelime hazinesi.

Süreç: Devam eden zaman, birbirini takip eden olaylar dizisi.

Sürükleyicilik: Anlatımda okurun merak duygusunun canlı tutulmasıdır.

Süslülük: Anlatımda sanatlı söyleyişlerden yararlanmadır, yalınlığın karşıtıdır.

Şematik: Bir edebiyat eserinin, bir tasarımın planı, biçimi.

Tanı: Bir veri yığını ya da bilgi gerecinin taranarak incelenen konu çevresinde örgütlenmesi.

Tasarım: Bir araştırma sürecinin çeşitli aşamalarında izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve.

Tekdüzelik (Monotonluk): Değişmeksizin, düzenli, aynı biçimde tekrarlanan, sürüp giden, tek örnek, yeknesak.

Tema: Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş.

Terim: Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcük.

Tip: Hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi.

Tinsel: Ruhi, manevi.

Tutarlılık: Anlatılanların birbirini tutması, birbiriyle çelişmemesi.

Tutku: Güçlü istek ve eğilimin yöneldiği amaç.

Tutum: Tutulan yol, davranış.

Tümevarım: Gözlenebilen özel olgulardan yola çıkarak genel yargılara ulaşmaktır.

Üslup (biçem): Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, tarz, stil.

Varsayım: Bir an için var olduğunu düşünme.

Virtüöz: Herhangi bir müzik aracını büyük ustalikle çalabilen sanatçı.

Yadsımak: Yaptığını saklamak, inkâr etmek.

Yalınlık: Açık, süsten ve zorlamadan uzak, kolayca anlaşılabilen anlatım, sadelik.

Yansız: Tarafsız, birinden yana olmayan veya bir düşünceye, bir isteğe katılmayan, onu desteklemeyen, yan tutmayan.

Yapıt: Bir emek sonucunda ortaya konulan ürün, eser.

Yaratı: Eser, yapıt

Yazım: Bir dilin belli kurallarla yazıya geçirilmesi, imla.

Yazın (Edebiyat): Olay, duygu, düşünce ve hayallerin dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatı.

Yazınsal: Edebî.

Yeğlemek (Tercih etmek): Diğerlerinden daha üstün görüp bir şeye yönelmek, yeğ tutmak.

Yeti: Bir işi yapabilme gücü.

Yetkin: Gerekli seviyeye ulaşmış, olgun, mükemmel.

Yoğunluk (Derinlik): Anlatımın en az sözcükle en fazla anlamı verecek şekilde oluşturulmasıdır.

Yüzeysellik: Derine inmeyen, gelişigüzel, ayrıntılı olmayan.

Zanaat: El ustalığı isteyen işler.

PARAGRAFIN ANLATIM YÖNÜ

TANIMLAMA

- ◆ Paragraf metinlerinde içeriğe uygun bir anlatım tekniği seçilir. Bunda konu, yazarın amacı, parçanın iletişi önemli rol oynar.
- ◆ Örneğin yazar, okura bir şeyler anlatacaksa “açıklayıcı” bir yöntem kullanır. Karşısındaki kişinin yerleşik kanılarını değiştirmek istiyorsa “tartışmacı” bir yol izler. Gördüklerini okurun gözü önünde canlandırmak istiyorsa “betimleme” yapar. Okura olayı anlatmak istiyorsa “öyküleyici” anlatım yolunu benimser.
- ◆ Paragrafın anlatım yönü daha çok, bilgiye dayalıdır. Bu konuyla ilgili soruları çözebilmek için konu bilgisinin yeterli olması gerekir. Dolayısıyla bu konuyla ilgili soruları çözmeden önce konu tekrarı yapmak, çıkmış soru çözümlerini incelemek yararlı olacaktır.
- ◆ Ayrıca bu konuyla ilgili “duruluk, özgünlük, kalıcılık, yalınlık” vb. özel terim kavramları da bilmek gerekir.
- ◆ Bunun yanında, sadece çıkmış sorularda karşılaşılabilecek “senli benli anlatım, oylumlu anlatım, sayıp dökmelerden yararlanma, sessel yinelemeler yapma” gibi ifadelerin karşılığı iyi öğrenilmelidir.

Bu Konuyla İlgili Belli Başlı Soru Tipleri

- ✓ Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- ✓ Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?
- ✓ Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?
- ✓ Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?
- ✓ Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde yalın bir anlatım söz konusudur?
- ✓ Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmamıştır?
- ✓ Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?
- ✓ Bu parça ile ilgili olarak aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?
- ✓ Yazar, parçanın ilk cümlesindeki savını inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden hangisine özellikle başvurmuştur?
- ✓ Bu parçada yazar söylediklerini inandırıcı kılmak için aşağıdakilerden özellikle hangisine başvurmuştur?
- ✓ Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- ✓ Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenlerden yararlanılmıştır?
- ✓ Bu parçada ayrıntıların seçiminde hangi duyulardan yararlanılmıştır?
- ✓ Bu parçanın anlatım biçimi, aşağıdakilerden hangisine bir örnektir?

ANLATIM BİÇİMLERİ

İnsanlar gördüklerini, duyduklarını, düşündüklerini, tasarladıklarını başkalarına anlatma gereği duymuşlardır. Bu aktarmalarda insanın belli bir amacı vardır. Söyleyeceklerimizi amacımıza göre yönlendirir, biçimlendiririz. Söyleyeceğimiz değiştikçe anlatım biçimimiz de değişir.

Anlatımdaki amaçları şöyle sıralayabiliriz:

- Kavramları tanımlamak
- Bir durum ya da karakteri incelemek
- Bir düşüncüyü aydınlatmak
- Varlıkları belirgin özellikleriyle tanıtmak
- Bir olayı aktarmak
- Yerleşmiş duygu, düşünce, davranış ve kanıları değiştirmek
- Gözlemlenen varlıkları başkalarının zihninde canlandırmak
- Kişileri, tasarlanan olaylar içinde yaşatarak duygu ve izlenim kazandırmak

Bu amaçlara bağlı olarak dört anlatım biçimi kullanılır:

- A. Açıklayıcı Anlatım
- B. Tartışmacı Anlatım
- C. Betimleyici Anlatım
- D. Öyküleyici Anlatım

Bu anlatım biçimleri çoğu zaman tek başlarına kullanılmaz. Birkaçı bir arada bulunabilir.

A. AÇIKLAYICI ANLATIM

- Bu anlatım biçiminde amaç; bilgi vermek, herhangi bir düşüncüyü aydınlatmaktır. Bu bakımdan nesnel ağırlıklı cümleler çok kullanılır.
- Ansiklopedilerde, ders kitaplarında daha çok bu anlatım biçiminden yararlanılır.
- Bir düşüncenin aydınlanması amaç edinildiğinden makale, fıkra, deneme, röportaj gibi yazı türlerinde bu anlatım biçimine diğerlerine oranla daha çok yer verilir.
- Açıklamada bir konuyu berraklaştırmak, geliştirmek, anlaşılır duruma sokmak ön planda olduğu için satsatlı kullanımdan kaçınılır.
- Açıklayıcı anlatım biçimi uygulanırken tanımlama, karşılaştırma, örnekleme gibi düşüncüyü geliştirme yolları kullanılabilir.
- Açıklayıcı anlatımla oluşturulan metinlerde, dilin göndergesel işlevinde ve kelimelerin gerçek anlamlarında kullanılmasına özen gösterilir.

Örnekler

- Küre Dağları, bulunduğu bölgenin nemli iklim özelliklerini taşıyor. Buradaki doğal yaşlı ormanlar, akarsular, geleneksel yöntemlerle tarım yapılan alanlar, kanyonlar ve orman içi çayırıklar gibi farklı ekosistemler, bitki türleri bakımından oldukça zengin. Akyıldız, sarı kantaron, mor çiçekli orman gülü, Kastamonu geveni ve Ilgaz soğanı burada görülen yüzlerce bitki türünden birkaçı. Üstelik bu bitkilerin 158'i endemik. Yani yalnızca bu bölgede yetişiyorlar.
- Günümüzde insanlara yardımcı olmaları ve insanlar için tehlikeli olan işleri kolayca yapabilmeleri için insan biçiminde robotlar tasarlanıyor. Android ya da humanoid robotlar olarak da bilinen insansı robotlar genellikle baş, gövde, kollar ve bacaklardan oluşuyor. Ancak bazılarında bu bölümlerin hepsi birden olmayabiliyor. Yalnızca baştan ya da baş ve gövdeden oluşan insansı robotlar da üretiliyor. Ayrıca bazı robotların başı ve gövdelerinin çeşitli bölümleri, insan derisini andıran bir tür malzemeyle kaplanabiliyor.
- Dünyanın dört bir yanındaki bilim insanları çok uzaklardaki gezegenleri, yıldızları ve gökadalara gözlemleyerek evren hakkında yeni bilgiler edinmeye çalışıyor. Bunu yaparken de teleskop kullanıyorlar. Teleskop sözcüğü Eski Yunanca'daki uzak anlamına gelen tele ve bakmak anlamına gelen skopos sözcüklerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş.

ÖRNEK SORU

Anlatımda açıklık, her şeyden önce kafanın açıklığını gerektirir. Dil bilinci aynı zamanda bilgi bilincidir. Bu yüzden açıklık, kolay kazanılan bir beceri değildir. Bilim adamı, kitleyle iletişimini, düşüncenin inceliğini savsaklayarak değil; düşüncenin incelik ve karmaşıklığını en saydam anlatım biçimlerine dökerek sağlayabilir.

Bu parçanın anlatımında, aşağıdakilerden özellikle hangisine başvurulmuştur?

- A) Betimlemeye B) Öykülemeye C) Açıklamaya
D) Tanımlamaya E) Karşılaştırmaya

Çözüm: Parçada "anlatımın açıklığına" dair bilgi verildiğinden parçanın anlatım biçimi "açıklama"dır. Bu yüzden cevap C'dir.

ÖRNEK SORU

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümüne "kültür" denir. Resim, müzik, dans... kültürün sahasına girer. Ayrıca insanoğlunun elinden çıkma eşya, yiyecek, içecek, elbise, silah da bir kültür öğesidir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Açıklama B) Betimleme C) Öyküleme
D) Örnekleme E) Tartışma

Çözüm: Açıklayıcı anlatım bilgi içerikli metinlerde yer alır. Yukarıdaki parçada kültür üzerinde durulduğundan cevap A'dır.

B. TARTIŞMACI ANLATIM

- Kişisel düşünceler ağırlıktadır.
- Düşünce ve kanıları değiştirmek söz konusudur.
- Düşünceler daha çok soru-cevap şeklinde ortaya konur.
- Devrik cümlelere sıkça yer verilir.
- Konuşma havasının hâkim olduğu tartışmada rahat ve samimi bir üslup kullanılır.
- Yazar görüşlerini desteklemek için örneklemelere, sayısal verilere, tanık göstermeye, kanıtlamaya başvurur.

Örnekler

- Günümüzde yaygın bir yanlış vardır: Bilimin kesin olduğu inancı; çağdaş yaşayışın, çağdaş uygarlığın değişmez temeli olan bilimsel kesinlik. Oysa sürekli bir değişiklikli bilim var edip ayakta tutan. Bilim bilgi üretir, bilimsel doğrulardır bunlar. Ancak bilim sonsuz bir yenilenme içindedir. Bilimde öne sürülen her doğru, yanlış olduğu henüz kesinlikle belgelenmemiş olan doğrudur. Birtakım koşullardan ötürü doğru sayılan bilgilerdir bunlar.
- Kimi şair ve yazarlar, yazdıklarını anlayabilmek için okurların çaba harcamasını, zorlanmasını isterler. Bence bu, kendini beğenmişliktir. Yazdıklarımı anlayabilmek için okur zorlanacağına, onları anlatabilmek için ben zorlanmalıyım. Bence okur bir eseri, bir yazıyı okurken salt anlamak için değil, okuyup anladıktan sonra birtakım sonuçlar çıkarabilmek için çaba harcamalıdır ve bu çabaların sonucudur elde edilenler.
- Kimi sanatçılar, sanatı insandan ayırmak istiyor. İnsansız bir sanat olur mu? Hangi düşünsel yolculuğa çıkarsak çıkalım, varacağımız limanda yalnızca insana ulaşırız. Bilinen tek gerçek olan insana... Söz gelimi "Çok aradım özledim / Yeri göğü aradım / Buldum insan içinde" dizelerini söyleyen Yunus'un içinde bulunduğu gerçeği görme mutluluğuna ermek... Bütün mesele bu.

ÖRNEK SORU

Edebiyat metninin dili günlük iletişim dilinden bütün bütüne ayırmış gibi görülmüştür bizde. İstiareli, aktarmalı, doğallıktan uzak bir dil olarak düşünülmüştür hep. Edebiyat sözcüğü; süslü püslü, özentili, abartmalı ve boş sözler yığını gibi bir anlam kazanmıştır bu yüzden. Bunu da, edebiyat dilini günlük dilden apayrı gören bir anlayışa bağlayabiliriz. Oysa edebiyat dili, günlük dilden tümüyle kopuk bir dil değildir. Gündelik dilin güzel, duygusal bir doku içinde yeniden düzenlenmiştir bir bakıma.

Bu parçanın anlatımında, ağırlıklı olarak aşağıdakilerden hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Tartışma B) Öykülemeye C) Açıklamaya
D) Tanımlamaya E) Betimleme

Çözüm: Bu paragrafta da yazar, "Edebiyat dili, günlük dilden tümüyle kopuk bir dil değildir." düşüncesini kabul ettirme çabasındadır. İnanırdıcı, etkileyici olmak için tartışmacı anlatım biçimini kullanmıştır.

C. BETİMLEYİCİ ANLATIM

- Amaç, varlığı belirgin nitelikleriyle tanıtmak, varlık hakkındaki izlenimlerimizi belirtmektir.
- Bir varlık ya da mekânı (yeri), fiziki veya ruhsal yönleri ile anlatmadır.
- Sözcüklerle okurun zihninde bir tablonun oluşması amaçlanır.
- Betimlemede varlıklar hareket hâlinde verilmez, bir fotoğraf sessizliği ile zihne resmedilir.
- Gözlem gücünden yararlanır.
- Varlıklar ayırt edici özellikleriyle verildiğinden niteleyici sözcükler çokça kullanılır.
- Genellikle roman, hikâye, tiyatro, gezi yazısı gibi olay eksensiz türlerde kullanılır.

Örnekler

- *Davulcu inadına güzel giyinmişti. Beyaz şalvarı, içine dört kişi girecek kadar genişti. Sirtında, güneşle yanıp sönen mavi atlastan bir gömlek, belindeki kırmızı kuşağın üzerinde, siyah meşini parıl parıl bir eski zaman silahlığı vardı.*
- *Çevrede binlerce ağacın milyarlarca dalı ve yaprağı arasında kaybolmuş kuşların cıvıltısı... Gün ışığının rengârenk tonları... Şırl şırl akan küçücük dereler... Ayaklarınızın altında çitirdayan yeşil, kızıl, kahverengi yapraklardan oluşan bir halı... Kısacası burası doğanın güzelliğine doyamadığınız, hayran kaldığınız, kalabalıktan uzak bir dinlenme yeri.*
- *Sarı yağmur incecik, ışığın üstüne yağın başka bir ışık gibi iniyordu. Yerler, ince yağmuru buradan alıp hızla az öteye döküveriyordu. Kuşlar boyunlarını içlerine çekmişler, tüyleri domur domur, dallarda kıpırtısız duruyor. Yağmurun içinden mor bir kelebek seli geçti. Köşede bir kedi ıslak tüylerinin ardından bakıyor.*

ÖRNEK SORU

Balkondaki sarı masanın üstündeki cam tabakta üç çeşit meyve var: üzüm, armut ve şeftali. Taneleri ince, çekirdeksiz İzmir üzümü, ağızda tatlı bir serinlikle eriyor. Soyulmuş ve dilimlenmiş armuda çelik çatalı batırınca çıkan sestten armudun çok sulu olduğunu anlıyorum. Sulu olmasına rağmen mayhoş bir tadı var. Sıra, dilimlenmiş şeftalilerde. Bir dilim şeftali, kadifemsi bir uyum ve bal tadıyla ağızda dağılırken benim aklım hâlâ üzümlerin hararet dindiren serinliğinde.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Açıklama   B) Tartışma   C) Karşılaştırma
D) Örnekleme   E) Betimleme

Çözüm: Yazar parçada değişik meyvelerden oluşmuş bir manzarayı göz önüne seriyor. Cevap E'dir.

D. ÖYKÜLEYİCİ ANLATIM

- Kelimelerle zihinde film senaryosu yapmadır.
- Amaç; olayı okuyucunun gözü önünde canlandırmak, anlatmak istenileni bir olay içerisinde vermektir.
- Olaylar genellikle oluş hâline uygun olarak bir dizi hâlinde verilir.
- Tasarlanan ya da yaşanan bir olayın anlatımıdır.
- İnsan yaşamının bir bölümünü, yer ve zaman kavramına bağlayarak ele alır.
- En önemli özelliği içinde hareketliliğinin olmasıdır.
- Kahramanların ve olayın olmadığı yerde öyküleyici anlatım yoktur.
- Öykülemenin olduğu yerde genelde betimleme de bulunur.

Örnekler

- *Bana odayı gösterecek çocuğun peşinden yürüyordum. Çocuk kısa bir koridoru geçti, bir odanın önünde durdu. Ben de durdum. Kapıyı açtı, içeri girdik. Perdeler sıkı sıkıya kapalıydı. Çocuk perdeleri açıp dışarıyı göstermek istedi. Engel oldum. Lambaları yaktı. Banyonun kapısını açtı. Bir şey isteyip istemediğimi sordu. İstemediğimi söyledim. Bahşişini verdim, gitti.*
- *Gezide karşımıza çıkan 2900 metredeki göl, çevresindeki karlı dağlara, buzullara karşın bana çok çekici gelmişti. Arkadaşlarımın şaşkın bakışlarına aldırmadan suya daldım. Kulaç atmak için başımı suya daldığımda göz bebeklerimin donduğunu hissettim. Ama on kulaç sonra başımı sudan çıkardım ve gölden çıkmak istemedim. O kadar soğuk olmasına karşın çok keyif vericiydi. Arkadaşlarımı ikna ettim. Bazıları tamamen bazıları da dizlerine kadar suya girdi.*
- *Sabaha karşı bir kumsalda uyandım. Omuzlarım ağrıyordu, bacaklarım uyuşmuştu. Güçlkle ayağa kalktım, rüzgâr çıkmıştı gene. Denize bakındım. Görünürlerde yoktu tekne.*

ÖRNEK SORU

Kadir bir kızak sürücüsüdür. Kıt kanaat geçirir. Yardımcısı olan oğlu, zatürre hastalığına yakalanır ve ölür. Ama o, kışın dondurucu soğuşunda çalışmak zorundadır. İçini yakan derdini dökmek için kızığın binen her müşteriye açılmak ister. Ancak ölen kendi oğlu, acı da kendi acısı olduğu için anlattıkları müşterilerin bir kulağından girer diğer kulağından çıkar.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisinin yararlanılmıştır?

- A) Betimleme   B) Tanık gösterme   C) Öyküleme
D) Karşılaştırma   E) Tartışma

Çözüm: Parçada bir olay, olayın geçtiği bir zaman dilimi olan kış mevsimi gibi öyküleyici anlatım unsurları mevcuttur. Bu yüzden cevap C'dir.

ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR

1. Dünyanın yedi harikası olur da üç kıtada hüküm sürmüş, altı yüzyılı aşan varlığından geriye olağanüstü bir kültür hazinesi bırakmış Osmanlı'nın yedi harikası olmaz mı? Gerçi tarihçiler, sanat tarihçileri ve mimarlar varken en önemli yedi Osmanlı eserinin hangileri olduğuna ben karar verecek değilim. Ancak okuduklarımdan ve gördüklerimden hareketle tamamen kişisel bir beğeni listesi oluşturmanın önünde bir engel yok sanırım. İşte benden Osmanlı'nın yedi harikası: Süleymaniye Külliyesi, Selimiye Camisi, Mostar Köprüsü, Mağlova Kemerli, Kavalalı Mehmet Ali Paşa Camisi, Kubbetü's-Sahra, Hamidiye Çarşısı.

Bu parçada aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleyici anlatım
B) Tartışmacı anlatım
C) Betimleyici anlatım
D) Tanımlamadan yararlanma
E) Kanıtlayıcı veriler kullanma

(YGS)

2. Eylül'de Kaçkarlar'ın çevresinde "kestanekarası fırtınası" gelip çatar. Kestanelerin dökülme zamanıdır artık. Yöre insanı için kestanelerin hem meyvesi hem de kerestesi çok değerlidir. Çünkü evlerin özellikle dış cephesi bu ağaçtan yapılır. Rüzgârlar vadilerde uçuldamaya, yapraklar dökülmeye başlamıştır bugünlerde. Karın habercisi olan "karakuş" birazdan pence-
renin pervazına tüner. Derinden kurt sesleri gelir. Orman tüm yaşamıyla hazırdır uzun ve beyaz kışa.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenlerden yararlanılmıştır?

- A) Karşılaştırma, tanımlama, öyküleme
B) Açıklama, öyküleme, betimleme
C) Tartışma, karşılaştırma, öyküleme
D) Tanımlama, örnek gösterme, betimleme
E) Açıklama, tartışma, örnek gösterme

(ÖSS)

3. Köyden kasabaya taşınmıştık. Cadde üstünde, sol tarafta bahçesi olan, beyaz boyalı bir ev satın almıştık. Bahçemizden, komşu bahçeden gelen küçük bir suyu geçiyordu. Bu su, yan duvarın altından aşağıdaki bahçelere akıyordu. Bizim bahçenin bir köşesinde ufak bir tel kümesi vardı. Dip tarafa domates, biber, yeşil salata ekilmişti. Cadde tarafında sardunyalar, pembe karanfiller, hanımelleri bulunurdu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangilerine başvurulmuştur?

- A) Açıklama - öyküleme
B) Tartışma - betimleme
C) Öyküleme - betimleme
D) Açıklama - tartışma
E) Örnekendirme - öyküleme

(ÖYS)

4. Sofraya hep birlikte otururduk. Tahtadan, yuvarlak bir yer sofrasına, ayaklarımızı altımıza alıp yan oturarak yaklaşırdık. Sofra örtüsünü dizlerimizin üzerine çekerdik. Babam bağdaş kurarak başköşede otururdu. Beni sağına, kız kardeşimi de soluna alırdı. Karşısında annem otururdu. Babam, yemeğe başlamadan içimizden biri yanılıp da yemeğe uzanacak olursa, hiç acımadan kaşığının tersini, uzanan elin sırtına indirirdi.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerin hangisinde verilenlerden yararlanılmıştır?

- A) Betimleme - öyküleme
B) Öyküleme - örnek verme
C) Betimleme - açıklama
D) Açıklama - öyküleme
E) Açıklama - örnek verme

(ÖSS)

5. Soğuk bir İstanbul sabahı... Gökyüzünde bulut kaynıyor; yağmur yağdı yağacak... Biz yola koyuluyoruz. Yarım saat süreceğiz yolculuğumuzu, Maltepe'nin bildik sokaklarından geçerek bir an önce bitirme telaşındayız. Sokaklar, işe yetişmek için koşuşanlarla dolu. İnsanlar, rayların üzerinden, sağa sola bakarak hızlı adımlarla geçiyor. Bir banliyö treni Gebze yönüne doğru gürültüyle yol alıyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisine başvurulmuştur?

- A) Öyküleme - betimleme
B) Açıklama - betimleme
C) Karşılaştırma - öyküleme
D) Tanımlama - açıklama
E) Karşılaştırma - tanımlama

(ÖSS)

6. Yirmi yaşından fazla göstermeyen bir genç, çadırın önünde yan yatırılmış el arabasının üstüne oturmuş saz çalıyordu. Fenerin aydınlattığı alını, ter damlalarıyla kaplıydı. Sazının sapı, şaşırtıcı bir süratle aşağı yukarı kayan parmaklarının altında bir canlı gibi titriyordu. Telle-re vuran sağ eli, küçük fakat kendinden emin hareketler yapıyordu. Gencin eli, sazın gövdesine yaklaştıkça insan, saz ile el arasında gizli fakat çok anlamlı bir konuşma olduğunu sanıyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Betimleme
B) Tartışma
C) Açıklama
D) Öyküleme
E) Karşılaştırma

(ÖYS)

ANLATIM BİÇİMLERİ

1. Bacon 1624'te yazmış "Yeni Atlantis"ini. O da yurttaş Thomas More'un "Ütopya"sı gibi bir düşünsel dünyayı anlatmış. Masallar kadar uzak çağların Atlantis kıtasından kalan bir adadır Yeni Atlantis. Bacon ve arkadaşlarının gemisini kötü bir rüzgâr bu adaya atar. Bambaşka bir uygarlık, bir anlayış, bir insanlık karşılıklarına çıkar burada. Bacon düşlerindeki ülkeyi anlatır bize. Daha sonraki yüzyıllarda gerçekleştirilecek şeylerden bahseder.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Tartışma C) Açıklama
D) Betimleme E) Karşılaştırma

2. Evrende sayısız gök cisminin oluşturduğu kümeler galaksi; çevresine ısı ve ışık yayan gök cisimlerine ise yıldız denir. Güneş bir yıldızdır. Bir galakside yer alan yıldızlardan bazılarının bir araya gelerek oluşturduğu gruplara ise sistem denir: Dünya, Samanyolu Galaksisi'nde bulunan Güneş sisteminde yer alır.

Bu parçada aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurulmuştur?

- A) Öyküleme B) Tartışma
C) Benzetme D) Tanımlama
E) Betimleme

3. O, bir gözyaşı seline boğulur gibi ağlayıp için için dövünmeye başladı. Aslı başını kaldırarak anasına uzun uzun baktı fakat bir şey söylemeden ve en küçük bir hareketle bulunmadan başını tekrar yorganların arasına soktu. Bu sefer de onu teskine falan çalışmayarak susmasını bekledi. Kadın biraz sonra gözlerini koltuğunun yenine silerek tekrar anlatmaya başladı. İlk zamanlarda sözlerini hiç kırıklar kesiyor ve anlattıklarından hiçbir şey anlaşılıyordu.

Bu parçanın anlatımı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Niteleyici sözcükler kullanılmıştır.
B) Öyküleyici bir yol izlenmiştir.
C) İkilemelere yer verilmiştir.
D) Gözlem gücünden yararlanılmıştır.
E) Düşünceler örneklerle kanıtlanmaya çalışılmıştır.

4. Türkçenin kurallarına uygun olarak dikkatle türetilen güzel, yeni terimlere Türkçe yerine Öztürkçe diyerek bir ayırım yapmak, hele hele bu terimlere uydurmaca demek büyük bir hatadır. Kaldı ki diğer Türk halkları ile dil birliğimizi bozuyor diye, Türkçe terimlere karşı çıkanlar herhâlde çoğu kez yanılmışlardır. Çünkü o "yeni" terimlerin bir çoğuna ya da benzerine Kazak, Özbek gibi Türk lehçelerinde rastladım.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Benzetme B) Tartışma
C) Karşılaştırma D) Öyküleme
E) Betimleme

5. Kasım sabahının bu kapanık ve serin gününde bahçenin bütün ağaçları durgun ve karanlık... Havuzların suları, bulutlu gökyüzünün yansımalarıyla kirli bir katran renginde...Neşesiz fısıkiyeler havada tutunamıyor. Derinden derine, perişan kuş feryatları, bin tempoda hayvan bağırması duyuluyor. İnsan daha kapıdan gireken bir gurbet ve ıstırap bahçesinin eşliğine ayak bastığını anlıyor.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Betimleme B) Tartışma C) Açıklama
D) Öyküleme E) Karşılaştırma

6. Kolay değildir İstanbul'da yaşamak. Ne istediğiniz yere istediğiniz sürede gidebilirsiniz ne de çok istediğiniz bir yerde şöyle rahatça durabilirsiniz. Bir kere İstanbul'un yolları aceleye hiç gelmez. Birine, "Bekleyin hemen geliyorum." ya da "On beş dakika sonra yanınızdayım." dediğinizde gideceğiniz yer üç beş kilometrelik bir yer olsa bile mutlaka yalancı çıkarırsınız. Neden mi? Vaktinde gidemezsiniz de ondan. Sokaklar, caddeler günün her saatinde kalabalıktır. Öyle sakin sakin; vitrin, mağaza seyrederek yürümeye gelmez. Ya biri bir omuz atar ya da kaşla göz arasında elinizdeki çantanın uçup gittiğini fark edersiniz.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Örneklendirme B) Öyküleme
C) Betimleme D) Açıklama
E) Tartışma

7. Muhtar, geldi ırğatların karşısına dikildi. Bacaklarını gerip sağ elini beline verdi. Böyle bir süre durumunu hiç bozmadan ırğatların önünde durdu. Uzaktan bir heykeli andırıyordu. Bir süre sonra ağır adımlarını geniş geniş açarak ağaçlara doğru yürüdü.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangileri ağır basmaktadır?

- A) Betimleme - Öyküleme
B) Tanık gösterme - Örneklendirme
C) Tanımlama - Betimleme
D) Karşılaştırma - Benzetme
E) Örneklendirme - Öyküleme

8. Modası geçmiş sandalyeler, La Fontaine'in masallarından sahnelerle süslü şekillerle kaplıydı ama bunu bilmeyen biri konuların ne olduğunu anlamakta güçlüğ çekti. Çünkü renkler çok soluktu ve şekiller o kadar çok yamanıp onarılmışlardı ki hemen hemen zeminden ayırılmaz durumdaydı.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Tanımlama
C) Betimleme D) Tartışma
E) Örneklendirme

9. Odada gidip geliyor, hedefsiz dolaşiyor, tırnağımla duvarları kazıyor, alnımı yavaşça kapıya dayıyor, işaret parmağımı döşemeye vuruyor, dikkatle etrafa kulak kabartıyordum. Hepsi de manasız hareketlerdi bunlar. Önemli bir şey tasarlıyor gibi sessiz ve düşünceliydim. Bu arada birkaç kere yüksek sesle "Aman Allah'ım, bu delirmenin ta kendisi!" dediğimi duydum. Duydum, yine de durmadan bu hareketleri tekrarlıyordum. Uzun zaman sonra belki de birkaç saat sonra, kendimi topladım, dudaklarımı ısırardım, elimden geldiği kadar tutmak istedim kendimi. Ağzımda çiğnemek için bir yonga arandım, tekrar azimle yazmaya oturdum. Güç bela birkaç kısa cümle yazabildim, sırf ilerleyebilmek için zorla ele geçirebildiğim bir düzine biçare kelime... Sonra durdum, beynim bomboştı, gerisi gelmiyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Örneklendirme B) Tartışma
C) Betimleme D) Açıklama
E) Öyküleme

Anlatım Biçimleri

10. Kestane rengi, güzel saçlarını yeniden kıvırtmak için bir berber çağrılmıştı. Solgun, alaycı yüzünü pek hoş bir görünümle çerçeveleyen yuvarlak bir yaka ve siyah saten bir kravat takmıştı. Üstüne simsıkı oturan uzun bir pardösü, yuvarlak yakalı kaşmir ceketini göstermek için yarıya kadar düğmelenmişti. Kaşmir ceketinin altında beyaz bir ikinci ceket daha vardı. Saati, bir cebe dikkatsizce sıkıştırılmış, kısa, altın bir zincirle iliklerinden birine bağlanmıştı. Gri pantolonu; yandan düğmeli ve yan dikişleri siyah, ipek kordonla süslüydü. Gri eldivenlerinin yeniliğinin, elinde kolayca çevirip durduğu altın başlı bastona değmekten bir korkuları yoktu. Yolculuk şapkası bu yetkin, zevkli tabloyu tamamlıyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Betimleme B) Açıklama
C) Tartışma D) Öyküleme
E) Tanık gösterme

11. Kurumuş tarlaların üzerinde yürüdükten, hafif bir sırtı tırmandıktan sonra yarısına kadar açık duran paslı bir demir kapıyı geçtim, aralarından otlar fışkıran çakıl döşeli bir yoldan yürümeye başladım. İki tarafımda vahşileşmiş ağaçlar ve artık tümsek hâlini almış eski çiçek tarhları vardı. Kuru bir havuzun kenarında devrilmiş mermer saksılar duruyordu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Açıklama
C) Betimleme D) Tartışma
E) Örneklendirme

12. Toprak rengi kanatları olan bir çekirgeyi yakalamaya çabalarken birden karşımda onu gördüm. Küçük bir tümseğin üstünde elindeki sopaya dayanmış bana bakıyordu. Bir tavşan, bir yaban hayvanı gibi dümdüz ve merakla ... On, on iki yaşlarındaydı. Saçları güneşten sararmıştı. Ayaklarında büyük postallar vardı. Küçük bir çobandı. Yanında bir eşeğinden başka bir şey yoktu.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Betimleme B) Öyküleme
C) Açıklama D) Örneklendirme
E) Tartışma

13. Bir temmuz sabahı Türkiye'den Taşkent'e uçtuk. Taşkent'ten Urgenç'e uçakla yaptığımız yolculuk boyunca uçuşuz bucağısız bir çöl görüntüsünü havadan izledik. Ancak Urgenç'ten Hiva'ya otomobille 20 dakika süren yol yeşillikler arasındaydı. Yol boyunca üzüm bağları, meyve, sebze bahçelerinin çokluğu dikkat çekiciydi. Sonra, çölün tozu üzerine yağmış gibi bir kente, Hiva'ya, ulaştık. Ayaklarımızın altındaki toprakta tarihin izlerini hissediyorduk.

Bu parçanın anlatımında aşağıda verilenlerden hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Betimleme - tartışma
B) Öyküleme - tanımlama
C) Açıklama - karşılaştırma
D) Tartışma - öyküleme
E) Öyküleme - betimleme

14. Herkül böcekleri, dünyadaki en büyük, aynı zamanda da en güçlü böceklerdendir. Bu böcekler kendi ağırlıklarının 850 katı ağırlığı kaldırabilir. Erkeklerinde boyunuz benzeri iki uzantı bulunur. Bu uzantıları üreme döneminde diğer erkeklerle kavga ederken kullanırlar. Herkül böceği çürümüş meyvelerle ve bitkilerin özsuyuyla beslenir.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Açıklama
C) Betimleme D) Tartışma
E) Tanımlama

15. Öykü sanatı en eski sanatlardan biridir. İlk öyküler, yazılı metinler ortaya çıkmadan bir araya gelen insanlar arasında, yaşanan olayların sözlü olarak anlatılmasıyla oluşmuş olmalıdır. Yazılı öyküler yaygınlaşmadan önce dinleyenler, anlatılanlardan bellediği gibi arada anlatılanlara kendi gözlemlerini de katarak yakınlık duyar öykü sanatına. Sözlü öykü sanatı böylelikle zamanla masallar, mitler, destanlarla oluşur. Yazılı metinlere kavuşmadan önce sözlü olarak yaşayan öykü sanatı, geleceğe ya da başkalarına ulaşmakta resim ve heykelden de yararlanır.

Bu parçanın anlatımında, özellikle aşağıdakilerin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Öyküleme B) Örneklendirme
C) Betimleme D) Açıklama
E) Tanımlama

16. Kürk Mantolu Madonna'nın, Hakikat gazetesindeki tefrikası 48 sayı sürmüştür. Kitaplaşması ise iki yıl sonra, 1943'te olmuştur. Bu kitabın tefrika serüveni hakkında daha ayrıntılı bilgilere sahibiz. Sabahattin Ali bu romanı, ikinci kez askere alındığı dönemde İstanbul'da asker çadırında yazmaya başlamıştır. Sabahattin Ali, romanını günün gününe yazıp gazeteye göndermiştir. Yazılış süresi ile tefrika süresi aynıdır. Sabahattin Ali, en çok bu romanının yazılışında yorulmuş ve üzümüştür. Bunda, koşulların zor olması yanında gazete sahibi tarafından eserin tutmadığının söylenerek bazı müdahaleler yapılması da etkili olmuştur

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Tanık gösterme B) Açıklama
C) Betimleme D) Tartışma
E) Tanımlama

17. İşte o an, yanlış bir mekâna geldiğimi anladım. Fakat bir kez içeri girmiş bulundum. Nasıl oldu, bilmiyorum, oturduğum koltuktan kalkamadım. Ama bu koltuktan kalkamayışımın sebebi yazarın söyledikleri değil, başka bir şeydi beni orada tutan. Sanki adamın o ürktücü bakışlarına kilitlenmiştim. Hele o iki kolunu yanlara açıp gerinmesi yok mu? O vakit odadan bir an evvel çıkıp gitmenin tam zamanı olduğunu anladım. Fakat bunu da başaramadım. Oturduğum koltuğa âdetta çivilenmiş gibiydim, ne hareket edebiliyor, ne de yerimden kalkıp gidebiliyordum. Vücuduma inme inmişti sanki. Ne ben bir şey söyleyebiliyordum ne de o bir soru soruyordu bana. Karşılıklı susuyorduk artık. Sanıyorum bir çeyrek saat öylece kalakaldım.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Öyküleme B) Açıklama
C) Betimleme D) Tartışma
E) Örneklendirme

PARAGRAFTA DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- ✓ Parçada anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek, okuyucuyu etkilemek, onun ilgisini çekmek gibi amaçlarla düşünceyi geliştirme yollarına başvurulur.
- ✓ Aslında bu yolları, birçoğumuz günlük hayatta farkında olmadan kullanırız. Sözlerimize inanılmadığında bizi doğrulayacak birilerini ararız. Güvenilir kişilerin söz-

TANIK GÖSTERME

- Bir düşünceyi savunmak, doğruluğunu kanıtlamak için aynı görüşü paylaşan, destekleyen bir kişinin -kimi zaman karşıt görüşün yanlısı bir kişi de olabilir- yazılarından veya konuşmalarından alıntı yapmaktır.
- Tanıklığına başvuran kişinin sözü edilen konuda yetkin olması gerekir.
- Yazar, bu yetkin kişinin sözünü ya kendi sözü hâline getirir (dolaylı anlatım) ya da sözünün tamamını veya bir bölümünü tırnak içinde vererek kullanır (doğrudan anlatım).
- Tanık gösterme iki yolla gerçekleşir: Yazar, ya tanıdığın sözünden yola çıkarak onun inandırıcılığına dayanıp düşüncelerini geliştirir ya da kendi görüşünü belirttikten sonra tanığa başvurarak düşüncesini inandırıcı kılmaya çalışır.
- Tanık gösterilecek kişinin sadece adının anılması yetmez. Ona ait sözün de yazıda olması gerekir.

Örnekler

- *Türk şiirinde deha şairler çıktı. Fakat şiiri değerli kılan sadece deha şairler değildir. Küçük şairler de şiire katkıda bulunur. Eliot: "Bir büyük şair vardır, bunlar edebiyatta devrim yaparlar. Bir de küçük şairler vardır ki onlar da bireysel ruh durumlarını dışarıya çok güzel şiirler yazarak edebiyat dünyasını zenginleştirirler."* sözleri ile bunu desteklemektedir.
- *Mutluluk, aslında herkesin çok yakınında. İsteyen herkes, her anını mutlu yaşayabilir. Filozof Sokrates: "Bir kitap, bir çiçek, bir kuş ne büyük saadet!" derken bunu anlatmıyor mu?*

lerimizi doğrulaması (tanık gösterme), kâğıt üzerinde yapıldığında bir düşünceyi geliştirme yoludur.

- ✓ Yukarıda örneklendiği üzere aslında hepimizin kullandığı bir bilimsel / nesnel tutum örneği olan düşünceyi geliştirme yolları, fikir yazılarında kullanıldığı zaman etkileyiciliği artırmaktadır.

ÖRNEKLENDİRME

- Ele alınan konuyu, ileri sürülen düşünceyi somutlamak, açıklamak için başvuru yöntemidir.
- Örnekleme soyut bir düşünceye somutluk katar, yazının anlaşılmasını kolaylaştırır. Bu nedenle en sık kullanılan anlatım yollarından biridir.
- Yazıdaki örnekler, yazarın okuduklarından, dinlediklerinden seçilmiş olabileceği gibi yaşadıklarından, duyup gözlemlediklerinden de seçilmiş olabilir.
- Yazıda bir sanatçı ya da eser adı verilerek de örnekleme yapılabilir.
- Söz gelimi, örneğin, misal gibi ifadeler örnekleme için kullanılır.
- Virgüllü ifadelerin olduğu yerlere dikkat edilmelidir. Çünkü örnekler birden çoksa virgülle gösterilir.

Örnekler

- *Genç Kalemler hareketi, edebiyatımıza özellikle dil konusunda yepyeni bir anlayışı getirmiştir. Türkçe kendi benliğine yavaş yavaş dönmeye başlamış; halk, aydınların yazdıklarını anlar duruma gelmiştir. 1910'lu yıllarda yazan Ömer Seyfettin'i, Ziya Gökalp'i açık okuyun; severek, anlayarak okursunuz yazdıklarını. Sözcükler, tamlamalar hep anlayacağınız biçimdedir.*
- *Ben her okuduğum romanda asıl kendime yaklaştığıma inanıyorum. Her biri çok yanlı gerçeğimizi belli bir yandan açar bana. Neden söz ederse etsin; beni, başkalarını, yaşamayı tanıtır. Balzac, E. Grandet'i yazmasaydı, gecem gündüzüm bencillerle geçtiği hâlde nerden bilecektim bencilliği? "Kızıl ile Kara" olmasaydı benim de öz geçmişimden haberim olmayacaktı. Goste Berling'le kuzeyi dolaşmasaydım, en soğuk geçen kışları bile sevmez, bahar gelince de toprağın coşkusuna kapılmazdım ki...*

TANIMLAMA

- Bir varlığı, bir kavramı temel niteliğiyle belirtmedir.
- Yazılarda çoğunlukla soyut kavramlar tanımlanır.
- Yazar, okuyucunun kafasında sınırları tam çizilemeyen bu kavramları tanımlayarak hem kavrama bakış açısını katar hem de okurun kavrama gücünü artırır.
- Tanımlar nesnel de öznel de olabilir.
- Bilgi cümleleri tanım olmaz.
- Tanım bir kavramın kimliğini ortaya koymalıdır.
- Tanım cümleleri ya "... denir." ya da "...dir." şeklinde biter. "Bu nedir?", "Kimdir?" sorusunun yanıtı tanım cümlesidir.

Örnekler

➔ **Madde, boşlukta yer kaplayan ve ağırlığı olan her şeydir.** Bu tarif genel bir nitelik taşıır. Mesela üzerinde yaşadığımız yer küresi, hava, su, taş, toprak, vs. maddedir. Maddenin şekil almış hâline cisim denir. Şişe, bardak, pencere camı, ayrı ayrı birer cisimdir. Fakat hepsi cam maddesinden yapılmıştır.

➔ **Kelebek, güzel ve parlak renkli kanatlı bir böcektir.** Pul kanatlılardır. 100.000'e yakın çeşidi vardır. Kelebekler, ufacık pullarla örtünen ve boyları birkaç mm.den 15 cm.e kadar değişen narin hayvancıklardır. Tropikal ormanlardan, Buz Denizi kıyılarına kadar dünyanın hemen her yönünde bulunurlar. Kelebekleri uçuş saatlerine göre gündüz kelebekleri ve gece kelebekleri diye ikiye ayırmak mümkündür.

KARŞILAŞTIRMA

➔ Herhangi bir düşünceyi açıklamak için iki varlık, iki kavram arasındaki benzerlik ya da karşıtlıklardan yararlanmaktır.

➔ Karşılaştırma da somutlaştırmayı sağlayan bir yoldur.

➔ **Karşılaştırma üç biçimde yapılır:**

A) Benzerliklerden Yararlanma: Varlık ya da kavramların yalnız benzeyen yönleri ele alınarak karşılaştırma yapılır.

B) Karşıtlıklardan Yararlanma: Varlık ya da kavramların yalnız karşıt yönleri ele alınarak karşılaştırmaya başvurulur.

C) İlişki Kurma: Tek yönlü karşılaştırmalar vardır. Tek yönlü karşılaştırmalar "pek, çok, daha, en" gibi kelimeler kullanılarak yapılır.

Örnekler

➔ Arı, on binlerce yıldır aynı işi en kusursuz biçimde yapar: Düzgün, geometrik ölçülerle peteğini örer ve topladığı binbir çiçek tozundan, bir kimya laboratuvarının imbiklerinden daha üstün biçimde balını süzer. Oysa insanoğlu uğraştığı on binlerce işi binlerce yıldır giderek geliştirmekte ve hâlâ en kusursuza ulaşmaya çalışmaktadır, işte insan budur.

Bu parçada insanla arı karşılaştırılarak verilmiştir. Bu karşılaştırmadan "İnsanoğlu, uğraştığı işi giderek geliştirmekte ve kusursuzluğa ulaşmaya çalışmaktadır." ana düşüncesine ulaşılmıştır.

➔ Andre Maurais'ya göre hikâye, romandan çok tiyatroya yakın bir türdür. Tiyatro gibi onun da sağlam bir çatıya, örgüye, becerikli bir sona, kısacası bir "perde"ye ihtiyacı vardır. Hikâyeden film çıkarmak, romandan film çıkarmaktan daha kolay değildir.

Bu parçada öykü ile tiyatrunun benzer yönleri sıralanarak karşılaştırma yapılmıştır.

SAYISAL (NİCEL) VERİLERDEN YARARLANMA

➔ Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

➔ Paragrafta yer alan her sayı sayısal veri olmayabilir. O sayıların yapılan bir anket, sınav, araştırma sonucu gibi bir bilgi içermesi gerekir.

➔ **Dikkat:** "25 Şubat 1980'de Adapazarı'nda doğdu. Çocukluğu orada geçti. Ankara'da ortaöğrenimini, Sivas'ta lise öğrenimini tamamladı. 5 kardeşi vardı. Yükseköğrenimini İstanbul'da bitirdi. 2010 yılında büyük bir şirketin genel müdürü oldu." **Bu paragrafta verilen sayılar herhangi bir araştırma, anket, sınav sonucunda yer alan sayılar olmadığı için sayısal veriler kabul edilmez.**

Örnekler

➔ *Adapazarı Şeker Fabrikası 1953'te işletmeye açıldı. Kuruluşta günde 1800 ton olan pancar işleme kapasitesi 1980'de 6000 tona çıkarıldı. Bu büyük bir gelişme.*

➔ *İstanbul'un nüfusu, her geçen gün artmaktadır. Cumhuriyet kurulduğunda İstanbul'da yaşayan kişi sayısı 783.000 iken 1950'li yıllarda bu rakam 3 milyon kişiye çıkmıştır. Bugün ise 17 milyonu aşkın yaşayan insan vardır. Bu da gösterir ki İstanbul'da nüfus her yıl artmaktadır.*

BENZETME

➔ Bir varlığın, kavramın özelliklerini anlatmak için o özellikleri eksiksiz olarak taşıyan başka bir şeyi örnek olarak göstermeye benzetme denir.

➔ Genellikle "**gibi, benzer, andıran, sanki, -casına**" gibi kelime ve eklerle yapılır.

Örnekler

➔ *Deneme yazarı bir söz işçisidir. Onu bir kuyumcuya benzetirim ben. Kuyumcu nasıl değerli madeni binbir özenle işleyerek çok değerli eserler oluşturursa deneme yazarı da sözcükleri büyük bir dikkatle ve özenle bir araya getirerek eserini oluşturur.*

➔ *Erkenden yağın yoğun kar, sanki beyaz bir ölümdü.*

➔ *Bu olaydan sonra kendimi kuş gibi hafif hissediyorum.*

➔ *Güneş bu sabah, dalından koparılmış taptaze portakalı andırıyor.*

SESSEL YİNELEME

➔ Ahenk açısından kullanılan, genellikle sözlerin son hecelerinde bulunan eklerin tekrarlanması ile yapılan söz sanatlarından bir tanesidir.

Örnekler

➔ **Düşmanlar Gelibolu sınırına kadar geldiler. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Bir süre sonra etrafa bakındılar, göreceklerini gördüler, geldikleri yöne gerisin geriye gittiler.**

SAYIP DÖKME

- Bir işin türlü hâllerini, bir şeyin bütün parçalarını zihne çarpacak şekilde art arda sıralayıp söylemektir.
- Sayıp dökme olumsuz bir özellik söyleme değildir.

Örnekler

- *İnsanları yaptıkları işler nedeniyle küçümsemeyin, onları yok saymayın. Çünkü onların da sizin yaptığınız işe burun kıvrımları olasıdır. Bir mühendisi, bir doktoru, bir öğretmeni, bir avukatı hatta ismini bile ömrünüzde işitmediğiniz herhangi bir mesleğe mensup birini, hiç anlamadığınız bir işten dolayı beğenmemelik yapmayın.*
- *Her birey, temel düzeyde okuryazar olmak, düşüncesini açık ve anlaşılır biçimde aktarmak zorundadır. Bir trafik kazasında tutanak tutabilmeli, bir kuruma dilekçe yazabilmeli, iş yeri için ilan metni hazırlayabilmeli, eleştiri, öneri, soru ve teşekkürlerini yerinde kullandığı sözcüklerle doğru ve tutarlı biçimde aktarabilmelidir.*

GENELLEME YAPMA

- Belirli bir sınıf ya da küme içerisinde yer alan nesne ya da olgunun yaşantılara veya gözlemlere dayanılarak tasnif edilmesidir.
- Su bulunduğu kabın şeklini alır, zeytin yağı da öyle, kolonya da öyle, ayran da öyle, işte tüm bunları tek çatı altında toplayarak sıvılar bulunduğu kabın şeklini alır dediğimizde genelleme yapmış oluruz.

Örnekler

- Kadınlar genelde alışverişi tercih ederken erkekler spor programı izlemeyi tercih etmektedir.
- 5-10 yaş aralığındakiler 10-15 yaş aralığına göre daha gürültücü bir yapıya sahiptir.
- Sıcak iklimde yaşayan insanlar genellikle koyu tenli olmaktadır.
- Gelişmişlik düzeyi düşük toplumlarda, kadın haklarına saygı daha azdır.
- Kadınlar, erkeklere göre daha narin ve zarif bir yapıya sahiptirler.

PARAGRAFTA ANLATICI VE BAKIŞ AÇILARI

BİRİNCİ KİŞİLİ ANLATIM

- Yazar, olayları kendisi yaşamış gibi anlatır. Fiiller genellikle birinci tekil ve birinci çoğul kişiye (ben-biz) göre çekimlenir. İsimler birinci kişi iyelik eklerini alır.
- Birinci kişili anlatımda yazar, bizzat olayın içinde yer alır ve yaşanan olayı kendisi aktarır.

Örnekler

- *Çalışmalara başlamıştım. Kendimi ortaokulda kompozisyon ödevi yazan bir çocuk gibi hissediyordum. Bütün boş vakitlerimi bu çalışmaya adanmıştım. Bir an önce bitirmek istiyordum. Sanki başka ödevler verilmeyecekmiş gibi. Oysa artık devletin kadrolu bir yazarıydım. Farkında bile değildim ya da değilmiş gibi yapıyordum. Haftalık olağan görüşmelerimizde öykülerin yapılarını gözden geçiriyor ne gibi değişiklikler yapmam gerektiğini bana dikte ediyordu. Ondan emir almak hoşuma gidiyordu. Yani bir yönüyle. Çok ayıp ve yasak bir şeyi yapmanın, insanları oyuna getirmenin verdiği şeytani bir zevk. Fakat bir yandan da kendimden tiksiniyordum.*

ÜÇÜNCÜ KİŞİLİ ANLATIM

- Yazar, olayları üçüncü kişinin (o-onlar) başından geçmiş gibi anlatır.
- Fiiller genellikle üçüncü tekil ve üçüncü çoğul kişiye göre (o-onlar) çekimlenir.
- Daha çok, görülen geçmiş zaman kipi (-di) kullanılır.

Örnekler

- *Rukiye kalkmak için elini önüne dayayıp "Ben müsaadenizle gideyim," derken birden ağlamaya başladı; hiçkırı hiçkırı çocukluğundan beri hiç ağlamadığı gibi katılırcasına ağlıyordu; kendini tutmaya çalışıyor ama başaramıyordu, sanki ağlamadan geçiştirdiği birçok olayın içinde bıraktığı düğümler çözülmüş, şimdi ortada görünür hiçbir neden olmadığı hâlde hayatındaki bütün olaylara ağlamaya başlamıştı. Ağlar-ken, bir yandan da, "Affedersiniz, affedersiniz..." diye mırıldanıyordu. Hasan Efendi oturduğu yerden usulca kızının saçlarını okşayarak bir söz söylemeden istediği kadar ağlamasına izin vermişti.*

HÂKİM (TANRISAL) BAKIŞ AÇISI

- Bu bakış açısıyla oluşturulan metinlerde yazar, olayların içinde yer almaz ve olayların akışına karışmaz.
- Bununla birlikte kahramanların düşüncelerini, en gizli olayları bilir, olayları bu bilgiler doğrultusunda anlatır.
- Anlatıcı, romandaki olayın kahramanlarından daha fazlasını bilir. Sezgileri, hayalleri, duyguları anlatır.
- Bu bakış açısıyla yazılan metinlerde anlatım sadece üçüncü kişinin (o) ağzından yapılır.

Örnekler

- *O sırada gözlerine giren kar serpintilerinin beyaz bulanıklığı arasından, daha sonra arabacı olduğunu öğrendiği yaşlı adamın, korkudan çok çaresizliğin utan-cından allak bullak olmuş yüzünü gördü. Hayatının akışını değiştirecek bir olayda, o olayın en önemsiz*

kahramanını ilk olarak fark etmek, onu, bu olayı hatırladıkça hep şaşırtacaktı ama o sırada bunu düşünemedi bile. O adamın niye öyle baktığını anlamak için çevreyi şöyle bir kolaçan edince peçesi açık, duyduğu korkuyu ele vermemeye çalışan kadının sessizce yardım araştıran gözlerini ve kadının çarşafını çektişiren iki kopuğun yılışık sırtışlarını fark etti.

Hiç duraksamadı, hızla yürüyüp kadının çarşafını tutan kopuğun kafasını geriye doğru itti. Biraz önce kendini zebellah gibi gören külhanbeyi, gırtlığına yapışan elin sahibine şaşkınlıkla şöyle bir baktı.

GÖZLEMCİ ANLATICI BAKIŞ AÇISI

- ▶ Yazar, olayın kahramanlarından biri değildir. Olayın içinde yer almaz, olan biteni bir kameraman gibi izler.
- ▶ Bu bakış açısında yazar, gözlemci konumunda olduğu için olayları yansız bir şekilde aktarır. Onun bildikleri kahramanın bildiklerinden daha azdır. Bu anlatımda kahramanların duygularına, hayallerine ve iç dünyalarına yer verilmez. Olaylar üçüncü kişinin (o) ağzından anlatılır.

Örnekler

- ▶ *Ertesi gün elleri kolları İstanbul manav ve kasaplarından haftalık alışverişleriyle dopdolu, adaya dönen adallların boşalttığı vapura, genç bir kadınla İspanyol matadora benzeyen yabancı bir erkek bindi. Onları günlerdir takip eden yaşlıca kadın peşlerindeydi yine. Genç kadının çantası vapurun eskimiş ahşap kaplamalarına takılınca kadın çantasını kurtarmak için durdu. İşte o sırada yaşlı kadını gördü. Çoktan vapurun üst güvertesine çıkmış olan erkek koşarak aşağı indi, kadını aradı.*

KAHRAMAN ANLATICI BAKIŞ AÇISI

- ▶ Yazar; öykünün, romanın kahramanlarından biridir. Bu nedenle olayları kendi bakış açısıyla ve birinci kişinin (ben-biz) ağzından aktarır.
- ▶ Kahraman anlatıcı bakış açısında yazar, olayın içinde yer alan kahramanlardan biridir. Anlatımı kendi ağzından (ben), birinci kişili anlatımla yapar.

Örnekler

- ▶ *Ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hüzünlü şırıltısını işitirdik. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem, İstanbul'a gittiği için benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi, yaşlı bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la birlikte onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne doyulmaz bir zevkti.*

ÖRNEK SORU

Gidecekleri gün, daha deniz beyazken, köylülerin bütün öteberileri çınarların altına yığılmış, gelecek dost tekneleri bekliyorlardı. Gün burnuna teknelerin motor sesleri duyuldu, arkasından da motorlar gözüktü. Gelenler, bir iki, beş on tekne değil; koca bir balıkçı filosuydu. Hepsisi de eski balıkçı arkadaşlardı. Kıyıdaki Türkmen köylerindeki, kasabadaki balıkçıların, hangisi duymuşsa arkadaşlarının sürüldüğünü koşup gelmişti. Hepsisi de evlerinden birer ölük çıkmışçasına yaşlıydı. Ağzılarını bıçak açmıyordu. Bir çoğunun göz çukurlarında yaşlar birikmişti. Deniz dostluğu da hiç başka bir dostluğa benzemez. Eninde sonunda mutlu bir dostluktur. Kıyamete kadar unutulmaz.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Birden çok duyuya seslenilmiştir.
- Öyküleyici anlatım ağır basmaktadır.
- Niteleyici sözcükler kullanılmıştır.
- Tanrısal bakış açısıyla oluşturulmuştur.
- Kişileştirmeden yararlanılmıştır.

Çözüm: Parçada insan dışı bir varlığa insana özgü nitelikler aktarılmamıştır. O hâlde bu parçada kişileştirmeden yararlanılmamıştır. Doğru cevap E seçeneğidir.

ÖRNEK SORU

Bağladığım yerde huysuzlanmaya başlayan atı çözdüm. Eski Çerkez eyerine atlayarak geldiğim yoldan geri döndüm. Gözlerimi hayvanın iki kulağı arasından ayırmama-ya gayret ediyordum. Ovaya ininceye kadar neler düşündüm, hatırlamıyorum. Hayatımda kafamın içini bu derece bomboş bulduğum bir an yoktur. Selçuk'a varmadan önce ovada, tozlu yollarda saatlerce dolaşım. Atı bazan kendi haline bıraktım, bazan çilgin gibi sürdüm. Nihayet bütün vücudum sızlar bir hâlde, döndüm istasyona. Vakit epeyce ilerlemiş olacaktı. İstasyon kahvesinde iki üç kişi oturmuş, sohbet ediyorlardı aralarında. İhtiyar öğretmen bir köşede, çenesini bastonuna dayamış, uyukluyor gibiydi. Atın nal seslerini duyunca doğrulup bana doğru birkaç adım geldi. Ben yere atlayınca dizginleri elimden aldı, teslim etti kahveci çırağına.

Bu parçayla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- Olaylar oluş sırasına göre anlatılmıştır.
- Birinci kişili anlatımla oluşturulmuştur.
- Öyküleyici anlatım ağır basmaktadır.
- Devrik cümlelerle anlatıma doğallık kazandırılmıştır.
- Farklı düşünceler ardı ardına verilmiştir.

Çözüm: Parçada bir olay anlatılmıştır. Bu parça ile ilgili olarak farklı düşüncelerin ardı ardına verildiği söylenemez. Parça, bir düşünce parçası değildir. Cevap E seçeneğidir.

ÖSYM ÇIKMIŞ SORULAR

1. Dün akşam genç bir şairin evinde toplandık. Misafirlerden biri elindeki kitabı karıştırıyor, bir başkası da odanın köşesindeki gösterişli piyanonun tuşlarına dokunuyordu. Bu sırada ev sahibi, bana taslak hâlindeki şiirini okudu ve ne düşündüğümü sordu. Ben, şiir bitmeden bir şey deme imkân olmadığını söyledim. Arkadaşım da şiiri değil de içindeki düşünceleri nasıl bulduğumu sordu. Ben de şiir, sözcüklerle resim yapma sanatıdır, dedim ve Mallarme'nin Degas'ya verdiği "Şiir düşüncelerle değil, sözcüklerle yazılır." yanıtını hatırlattım.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tanımlama yapılmıştır.
B) Örneklemeden yararlanılmıştır.
C) Öykülemeye başvurulmuştur.
D) Betimlemeye yer verilmiştir.
E) Tanık gösterme vardır.

(YGS)

2. Orhan Veli Kanık kendisiyle yapılan ve öykülerinin toplandığı Hoşgör Köftecisi'nde yer alan söyleşide sanatla edebiyatı birbirinden ayırdığını söyler. Şiiri sanata sokar, öyküyü ise roman ve tiyatroyla birlikte edebiyata. Orhan Veli, "Fikir sanatta yer alamıyor ama edebiyat fikre dayanıyor." diye açıklar edebiyatla sanatın farkını. Ve şöyle de devam eder: "Bu itibarla edebiyatın halk kitlelerine bir şeyler söylemesi lazım. Okur ve yazarları halka doğru götüren bir edebiyat isterim. Yani edebiyatın çoğunluğa hitap etmesini istiyorum. Çoğunluk okuyup anlamalıdır."

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Alıntıya yer verilmiştir.
B) Tanık gösterilmiştir.
C) Nesnel anlatımdan yararlanılmıştır.
D) Karşılaştırma yapılmıştır.
E) Tahminde bulunulmuştur.

(YGS)

3. Bolu'nun bence en güzel ilçesi Göynük, İstanbul'la Ankara'nın tam ortasındadır. Görünüşü ilk bakışta bile etkiler insanı: vadinin tabanında akan incecik dere, kıyı ve yamaçlarında eski Türk evleri, tepede yenilenmiş saat kulesi, ağaçlar, çiçekler... Usta ressamın elinden çıkmış resim gibidir Göynük. Bu tablodaki her şey çok dengeli. Abartılı renk, güzelliği bozan çirkinlik yok. Friglerden Osmanlıya birçok uygarlık bu topraklardan geçmiş, hepsi de iz bırakmıştır.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Karşıt anlamlı sözcükler kullanılmıştır.
B) Betimlemelerden yararlanılmıştır.
C) Benzetme yapılmıştır.
D) Sayısal verilere yer verilmiştir.
E) Öznellik söz konusudur.

(YGS)

4. Motorun burnu kıyıya dönük. Çok çok yirmisini yeni geçmiş gösteren görevli, binme sırası gelene elini uzatıyor. Genç erkekler, ellerini vermeden atlıyorlar. Yardıma gereksinimi olmadığını düşünen orta yaşlılar da. Kadınların çoğu uzatıyor elini. Kolunu hızla yukarı kaldırıp tuttuğu eli bırakıyor görevli, hemen bir arkadaşine uzanıyor. Yardımsız binenler, onun yanından atlayıyorlar. O zaman elini geri çekip bir sonrakine uzatıyor görevli. Omzunu kastiği, gücünü koluna, bileğine topladığı anlaşılıyor yüzünden. Kimsenin yüzüne bakmadan yapıyor bunları sanki.

Bu parçanın anlatımıyla ilgili olarak aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Olaylar oluş sırasına göre verilmiştir.
B) Tahmin söz konusudur.
C) Öznellik ağır basmaktadır.
D) Farklı cümle türleri kullanılmıştır.
E) I. kişili anlatım kullanılmıştır.

(YGS)

5. Yazmaya yeni başlayanların ilk ürünlerini, kuşların kanat alıştırmasına benzetirim, ilk uçuşlarla, kanat alıştırmalarıyla ilgili ne güzel belgeseller yapılmıştır. Bu belgesellerde yavru kuşlar uçuş aşamasına gelince ilkin başlarını yuvalarından dışarı çıkarır, şöyle bir bakarlar mavi boşluğa; uçuş güdülerini uyanmıştır, civıdayıp dururlar. Ama göze alamazlar uçmayı. Sonra annelerinin kılavuzluğu başlar; birlikte birkaç metreyi geçmeyen kısa uçuşlar yapar, yuvaya dönerler. Bu belgesellerde ilk uçuşlardan duyulan heyecandan, sevinçten de söz edilir. Civıdaşmalar, civıdaşmaların tınısındaki değişimler örnek gösterilir buna. Yazar, şair adayları için gerçekten böyledir bu. İlk ürününü basılı görmekten duyulan sevince sınır çizilemez. Sıradan bir benzetme olacak ama tay tay duran, ardından ilk adımını atan çocukların duydukları bir sevinç vardır ya tıpkı ona benzer.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Olayları oluş sırasına göre verme
B) Örnekten hareketle asıl düşünceye ulaşma
C) Görsel ve işitsel öğelerden yararlanma
D) Nitelendirmelere başvurma
E) Karşıtlıklardan yararlanma

(YGS)

6. Yağmur yağarken gök gürlerse hiç korkmam. Ses olsun yeter ki. Kuşlar ötüşerek uçuşsun gökyüzünde. Çaylar şekerli olsun ki kaşıklar şıkır şıkır sesler çıkarsın. Konuşulacak bir şeyler olsun. Dost olsun, arkadaş olsun; teyzeler, amcalar olsun. Evrenin boşluğuna bırakırken kendimizi, avuçlarımızda sınırsız kalbimiz olsun... Olsun, her şey olsun ama sessizlik olmasın.

Bu parçanın anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Nesnel bir anlatımdan yararlanma
B) Birden fazla duyuya seslenme
C) Pekiştirmeye başvurma
D) Yinelemelere yer verme
E) Devrik cümleye yer verme

(YGS)